

Одержано редакцією 12.08.2014.
Прийнято до публікації 14.08.2014.

Аннотация. Власовски Марьян. Технологии и системы реабилитационной педагогики. *Предпринята попытка найти правду о человеке завтрашнего дня ценностей, желаний, и, в частности, влияние реабилитации и социальной реинтеграции в контексте сегодняшней этической и моральной атмосферы в состоянии современного педагогического знания. Показано, что реабилитация – это порядок процедур обучения, с образовательной и терапевтической направленностью на то, чтобы улучшить адаптацию к социуму. Реинтеграция представлена как наука об обучении и образовании людей с поведенческой и социальной дезадаптацией.*

Ключевые слова: *знание, труд, правда, иерархия ценностей, смысл жизни, реабилитация.*

Summary. Vloshinskyi Maryin. Technology and systems rehabilitation pedagogy. *This article is an attempt to find the truth about the man of tomorrow, his values, desires, and particularly the impact of rehabilitation and social reintegration in the context of today's ethical-moral climate on the state of modern pedagogical knowledge. Rehabilitation is a sequence of teaching procedures, as well as educational and therapeutic ones, whose goal is the best possible adaptation to social life. Reintegration pedagogy is about teaching and educating people with conduct disorder and social maladjustment.*

Conditions that contribute to the development of pedagogy rehabilitation are: use of the name pedagogy rehabilitation term research object and interests, identify methods. Rehabilitation pedagogy is the study of correctional education, training and socially maladjusted individuals. The goal of rehabilitation pedagogy are: development of theoretical approaches to education; knowledge of the subject; knowledge of symptoms, type of ethology, which is a prerequisite for good knowledge socially maladjusted persons; understanding of education, training mechanisms, phases and stages of rehabilitation; development of knowledge bases rehabilitation. One major factor standard deviations people lack the knowledge that the task of rehabilitation is to promote this knowledge. It is also important to prepare the appropriate personnel, so it is important to develop a rehabilitation process.

Key words: *knowledge, labour, truth, hierarchy of values, sense of life, reintegration.*

УДК 378.1:373

М. В. Галушко

ОПЕРАЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Зроблено спробу дати теоретичне обґрунтування операційно-процесуального компонента професійної компетентності майбутніх учителів світової літератури. Розглянуто методичні умови управління практичною підготовкою майбутніх учителів літератури у процесі розробки та впровадження методичного підґрунтя і забезпечення професійної діяльності студентів під час навчання та педагогічної практики.

Ключові слова: *управління освітою, методика викладання літератури, професійна компетентність, словесник, професійне зростання, процес.*

Постановка проблеми зумовлена необхідністю дослідити операційно-процесуальний компонент професійної компетентності майбутніх словесників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади управління професійною підготовкою вчителів закладено у працях таких науковців, як В. Андрущенко, Б. Качур, В. Кремень, В. Луговий, В. Майборода, Т. Шамова та ін. Дослідженню окремих аспектів професійної компетентності студентів-філологів присвячені наукові розробки О. Вовк, С. Данилюка, Г. П'ятакової та ін. Окремі теоретичні підвалини проблеми управління розвитком професійної компетентності майбутніх словесників розроблено Н. Волошиною, Г. Токмань, В. Уліщенко та ін.

Утім, до цього часу ще остаточно не вивчено особливості операційно-процесуального компоненту професійної компетентності майбутніх словесників.

Мета роботи полягає у спробі дослідити операційно-процесуальний компонент професійної компетентності майбутніх учителів світової літератури.

Виклад основного матеріалу. Визначаючи процес навчання як активну взаємодію системи викладач-студент, у результаті якого в майбутнього вчителя світової літератури формуються певні знання, уміння і навички на основі його власної активності, а педагог створює для цього необхідні умови, управляє розвитком його професійної компетентності, організовує і контролює стан його професійної підготовки, можемо стверджувати, що управління процесом навчання характеризується циклічністю і безперервністю, що створюється одночасним і послідовним виконанням багатьох циклів управління. Управлінський цикл починається з постановки цілей і визначення завдань, а завершується їхнім вирішенням, досягненням поставленої мети.

Досягнення мети повторює весь управлінський цикл. «Мета» – «дія» – «результат» – «нова мета» – такий алгоритм управлінського процесу. Відносно навчального процесу управління – це цілеспрямований, систематичний вплив викладача на студентів і окремого студента для досягнення заданих результатів навчання. Управляти – не означає нав'язувати процесові конкретний хід, що іноді суперечить його природі, а навпаки, максимально враховувати природу процесу, узгоджувати кожний вплив на процес із його логікою.

Відмітними рисами управління навчальним процесом є такі: свідомий і планомірний вплив на об'єкта управління (навчання); динамічність або здатність керованої підсистеми переходити з одного якісного стану в інший; надійність, тобто здатність системи управління виконувати задані функції за певних умов перебігу процесу; наявність причинно-наслідкових зв'язків між підсистемою, що управляє (викладач), і об'єктом управління (студент); стійкість, тобто здатність системи зберігати рух за наміченою траєкторією, підтримувати заданий режим функціонування, незважаючи на різні зовнішні і внутрішні збурення.

Ефективне управління процесом навчання можливе при виконанні певних вимог, зокрема: формулювання цілей навчання; отримання за певними параметрами інформації про стан процесу навчання (зворотний зв'язок); установлення вихідного рівня (стану) керованого процесу; розробка програми дій, що передбачає основні перехідні стани процесу навчання; переробка інформації, яка отримана за каналами зворотного зв'язку, вироблення і внесення в навчальний процес корективів.

Управління слід сприймати як інформаційний процес, що характеризується замкнутим циклом передачі сигналів і включає контроль за поведінкою об'єкта. Від керуючого органу (викладача) до керованого об'єкту (студента) надходять сигнали управління, від об'єкта до регулятора (викладачеві) йдуть сигнали зворотного зв'язку, що несуть відомості про фактичний стан керованого об'єкта. Роль викладача полягає в переробці одержуваної інформації, її осмисленні та виробленні рішення щодо внесення в навчальний процес необхідних корективів. Здійснення зворотного зв'язку щодо навчального процесу передбачає вирішення двох завдань: 1) прогнозування частоти і змісту зворотного зв'язку; 2) визначення змісту

зворотного зв'язку шляхом виділення сукупності контрольованих характеристик на підставі цілей навчання і теорії навчання, яка береться за основу при складанні навчальних програм.

Управління розвитком професійної компетентності майбутніх учителів світової літератури передбачає диференціацію навчального процесу на частини, фрагменти і навчання спочатку простим видам діяльності. Такий підхід до професійної підготовки майбутніх словесників передбачає аналіз складної педагогічної діяльності, виділення її елементів. Завдання полягає у виділенні зі складних професійних видів діяльності простих елементарних із метою подальшого «складання» з простих «процедур», що необхідні для успішної професійної діяльності, більш складних.

Як бачимо, перший принцип педагогічної рефлексії полягає у виділенні елементарних діяльностей та їх трансляцій. Проте цього часто недостатньо, оскільки неможливо до кінця розкласти діяльність на прості елементи, у структурі якої виявляються більш складні зв'язки і відносини. Тому реалізується другий принцип, який полягає у проектуванні і трансляції знакових засобів, що дозволяють побудувати (спроєктувати) складну діяльність із освоєних елементів. Ці знакові засоби є способом опису та проектування діяльності.

З іншої, процесуально-технологічної сторони, навчальний процес описується як послідовність ситуацій навчання. Вони будуються так, що попередні ситуації задають засоби, матеріал і т. п. для наступних. Тобто система навчання будується як ланцюг технологічного процесу, через який пропускається студент (із певними початковими здібностями) і в кінці виходить абсолютно перетворений (підготовлений) фахівець, який засвоїв сукупність необхідних суспільству соціокультурних і фахових знань, умінь і навичок.

З методологічної точки зору система навчання може бути описана як система, яка розвивається з ситуації навчання завдяки складним видам діяльності через рефлексивну диференціацію діяльності шляхом засвоєння спочатку простих навчальних процедур, і потім із простих – до побудови складних, що задовольняють умовам професійної діяльності.

Можна розглядати педагогічну активність як управлінську діяльність (тобто засіб управління навчальною діяльністю майбутніх учителів світової літератури) і як розуміння свідомості студента й організацію цього розуміння.

Сутність навчання як керованої системи полягає, насамперед, у тому, що керований процес навчання (передачі й засвоєння знань, вироблення умінь, навичок, компетенцій) здійснюється завжди конкретною особистістю. При цьому суттєвим моментом роботи педагога є комунікація і розуміння стану студента. Це означає систематичну орієнтацію на його внутрішню точку зору, розуміння зсередини іншої людини, тобто робота зі свідомістю. З іншого боку, педагог повинен також організувати і розуміння себе, донести до студента щось, із його точки зору, важливе, але розуміння не передається безпосередньо: його можна досягти тільки завдяки осмисленню власного досвіду (або організації такого досвіду, якщо його не було). Тому педагогічний акт (дія) є, насамперед, комунікативним, діагностичним актом.

Аналіз педагогічного досвіду свідчить, що позитивний вплив на навчальні досягнення в університетській практиці можливий за умови реалізації методичної підготовки майбутніх словесників за такими напрямками: організація навчання за методичними програмами підвищення їхньої кваліфікації; постійно діючі семінари, стажування, самоосвіта; використання активних форм методичного навчання: проблемних лекцій, тематичних зустрічей, диспутів, діалогів, бесід «за круглим столом», дебатів, консультацій, науково-практичних конференцій тощо.

У ході занять необхідною умовою є: аналіз управлінських ситуацій у процесі навчання; імітаційно-ігрове моделювання; рішення управлінських завдань і вправ; використання тренінгів із розвитку управлінських якостей і креативних управлінських дій; відвідування занять, на яких викладачі відслідковують динаміку форм і методів навчання, що дозволяють реалізувати управлінський аспект педагогічної діяльності.

Проектувальні здібності забезпечують стратегічну спрямованість педагогічної діяльності та проявляються в умінні орієнтуватися на кінцеву мету, вирішувати актуальні завдання з урахуванням майбутньої спеціалізації студентів, при плануванні курсу враховувати його місце в навчальному плані і встановлювати необхідні взаємозв'язки з іншими дисциплінами тощо. Утім, такі здібності розвиваються лише з досвідом і лише разом із збільшення педагогічного стажу.

Показники зростання професійної компетентності називаються «процесуальними індикаторами» і розглядаються у трьох аспектах. Комплексним індикатором зростання професійної компетентності є здійснення студентами такої сукупності дій у процесі розв'язання завдання: конкретизація проблеми у вигляді суперечності, невідповідності, котрі вимагають розв'язання; аргументований добір критеріїв оцінювання ефективності варіантів розв'язання; усвідомлення значущості професійного завдання, стійка мотивація до пошуку ефективного розв'язання; пошук варіантів розв'язку; рефлексія; корекція власної діяльності відповідно до знайденого розв'язку.

Зростання компетентності майбутніх словесників може бути зафіксоване в ситуаціях оцінювання: обґрунтованості й аргументованості власної позиції; власної комфортності й ускладнень у процесі пошуку розв'язку; наявних знань, відомостей, фактів тощо; власної роботи в малій групі; власних комунікативних навичок у цілому; власних навичок участі в діалозі, дискусії. При цьому необхідним стає прийняття майбутніми вчителями світової літератури різних ролей (як функціонально-ділових, так і соціально-емоційних), позицій і моделей поведінки, опанування частиною програми в режимі самоосвіти, освітнього пошуку, реалізація студентами мотивації освітнього вибору в межах навчального курсу, створення конкретного продукту застосування власної компетентності до поставленого завдання (наприклад, дослідницького тексту, проекту).

У межах сучасної методичної науки культивується принцип мистецького діалогу: суб'єкт взаємодії («Я» учня-читача, «Інший» – персоніфікований партнер діалогу) потрапляє в художній світ літературного твору. Методична система навчання майбутніх словесників має виконувати комунікативну, аксіологічну, націотвірну, мотиваційну, рецептивно-експресивну, естетичну, гносеологічну та діагностичну функції.

Змістовий складник містить: художні твори, що запропоновані чинною програмою зі світової літератури; художні твори світової літератури (для активації діалогу на рівні текстів-репрезентантів різних національних культур); теоретико-літературні знання; позалітературний контекст (біографічний, історичний, загальномистецький тощо).

Діяльнісний складник містить три комунікативні етапи – емоційно-мотиваційний, аналітично-пошуковий, рефлексивно-творчий. Кожний комунікативний етап виконує важливу роль у розгортанні емоційно-ціннісного діалогу. На першому етапі особливе значення має налаштованість суб'єктів на зустріч. При цьому здійснюється сам факт зустрічі суб'єктних світів автора і читача (учня і літературного героя, двох літературних персонажів в уяві читача тощо), рефлексія (для осмислення спектру емоцій, викликаних комунікативною подією), рецепція (демонстрація емоцій – вербально, графічно, кольорами). Другий етап пов'язаний із пошуком відповідей на запитання, що стимульовані зацікавленим ставленням «Я» до «Іншого». Це потребує

залучення відповідних прийомів активізації пізнавальної діяльності читача-підлітка – таких прийомів, що підтримували б мотивацію і спонукали до розуміння «Іншого» в сукупності його унікальних особистісних рис. Третій етап передбачає інтерпретацію, осмислення нового досвіду (знань, умінь, цінностей) та власну творчість (як відповідь на комунікативну подію).

Реалізація діяльнісного складника пов'язана з застосуванням традиційних для методики навчання літератури методів – творчого читання, евристичної бесіди, проблемно-пошукового, репродуктивно-творчого, методів, що екстрапольовані з інших галузей гуманітаристики, а також тренінгового, ейдетичного, нового медіанавчання.

Результативний компонент цього діалогу читача й художнього світу містить комплекс методів збору та обробки інформації про особливості засвоєння учнями знань, умінь і навичок.

Висновки. Отже, операційно-процесуальний компонент професійної компетентності майбутніх учителів літератури як сукупність впливів на перебіг навчального процесу підпорядковується меті і визначається умовами і принципами професійної підготовки майбутніх педагогів-словесників.

Список використаної літератури

1. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами : навч. пос. / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 150 с.
2. Мескон М. Х. Основы менеджмента : пер. а англ. / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 1992. – 702 с.
3. Наукові основи методики літератури : навчально-методичний посібник / за ред. Н. Волошиної. – К. : Ленвіт, 2002. – 344 с.
4. Управление развитием школы : пособие руководителей учреждений образования / под ред. : М. М. Поташника, В. С. Лазарева. – М. : Новая школа, 1995. – 464 с.
5. Шамова Т. Управление образовательными системами : учебное пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Т. Шамова, П. Третьяков, Н. Капустин. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – 320 с.

Одержано редакцією 04.08.2014.
Прийнято до публікації 07.08.2014.

Аннотация. Галушко М. В. **Операционно-процессуальный компонент профессиональной компетентности будущих учителей зарубежной литературы.** *Предпринята попытка дать теоретическое обоснование операционно-процессуального компонента профессиональной компетентности будущих учителей мировой литературы. Рассмотрены методические условия управления практической подготовкой будущих учителей литературы в процессе разработки и внедрения методических основ и обеспечения профессиональной деятельности студентов во время обучения и педагогической практики.*

Ключевые слова: *управление образованием, методика преподавания литературы, профессиональная компетентность, словесник, профессиональный рост, процесс.*

Summary. Galushko M. V. **Operational-processing component of professional competence of future Literature teachers'.** *The problem of management of professional competence development of future Literature teachers with regard to the field of education management is defined in the article. The author tries to analyze some aspects of management of professional training of future philologists, including pedagogical creativity of the teacher as a prerequisite of educational growth of students and a sign of a higher level of its teaching skills. Determined that the nature of learning as a management system is primarily that the driven learning process, learning is always carried out by a specific person. According to the author, the system of development of management professional competence of future literature teachers in the process of training is realized in the semantic, active, communicative and productive aspects, indicating its procedural nature, and is an important characteristic of professional activity of future literature teachers. Semantic component captures the*

planned teaching material (literary works of world literature for activating dialogue at the level of word-represent of different national cultures); theoretical and literary knowledge; extra literature context (biographical, historical etc.). Activity-same component can be seen in particular in the light of communicative stages – emotional, motivational, analytical and search, reflective and creative.

Key words: *educational management, Methods of Literature Teaching, professional competence, Literature teacher, professional development, literature.*

УДК 378.22 : 373. 3. 02 : [51]

Н. В. Гібалова

МОДЕЛЮВАННЯ У ЗМІСТІ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Проаналізовано наукові роботи з різних аспектів методу моделювання. Схарактеризовано сутність понять «модель», «математична модель», «моделювання», «метод математичного моделювання». Описано етапи процесу моделювання (формалізації, розв'язання задачі шляхом перетворення моделі, інтерпретації отриманого результату, модернізації моделі), особливості дидактичної реалізації цих етапів, вимоги, яким повинна задовольняти побудована модель. Більш детально розглянуто метод моделювання при розв'язуванні сюжетних задач.

Ключові слова: *модель, моделювання, математична модель, етапи процесу моделювання, математична підготовка майбутніх учителів початкових класів.*

Постановка проблеми. Здатність застосовувати у професійній діяльності математичні методи, зокрема метод моделювання, є однією з важливих спеціальних професійних компетенцій, які повинні формуватися у процесі навчання у вищих педагогічних навчальних закладах. Одним із завдань підготовки майбутніх учителів початкових класів є поглиблення відповідних знань і розвиток умінь застосовувати математичне моделювання, оскільки курс початкової математичної освіти спрямований на те, щоб сформувати в молодших школярів елементарні уявлення про моделі й моделювання, їх роль у пізнанні навколишнього світу, навчити дітей будувати моделі окремих об'єктів і процесів із використанням математичної символіки й інтерпретувати отримані результати, розвивати дослідницькі вміння при роботі з моделями.

На важливості моделювання у змісті початкового курсу математики наголошується в Державному стандарті початкової загальної освіти, де предметна математична компетентність визначається як особистісне утворення, що характеризує здатність учня створювати **математичні моделі** процесів навколишнього світу, застосовувати досвід математичної діяльності під час розв'язування навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих задач [1].

Майбутні вчителі початкових класів повинні вільно володіти методом моделювання, розрізняти і будувати моделі об'єктів, явищ і процесів, досліджувати моделі і застосовувати їх у своїй науковій і педагогічній діяльності. Проте більшість студентів не усвідомлюють сутності поняття «модель», «моделювання», не володіють умінням їх застосовувати. Це обумовлено тим, що поняття «моделювання» відсутнє у програмах вищої школи як із математики, так і з інших фундаментальних дисциплін.

Аналіз результатів попередніх досліджень. Різні аспекти моделювання розглядалися в роботах Б. Глинського, К. Морозова, В. Штофа (філософські й загальнонаукові дослідження понять «модель», «моделювання»), А. Мишкіса, А. Мордковича, Г. Рузавіна, А. Самарського, О. Станжицького (наукові дослідження в галузі математичного моделювання), Г. Балла, В. Давидова, Ю. Колягіна, В. Монахова, С. Шварцбурда, Л. Фрідмана (психолого-педагогічні дослідження метода моделювання в навчанні), А. Белошистої, Н. Істоміної, Л. Коваль, Л. Петерсона, С. Скворцової